

Streszczenie

Podejmując zamysł opracowania niniejszego studium, autor postawił sobie za cel przedstawienie biegu życia oraz myśli teologicznej i religijnej pastora Thomasa Ball Barratta, urodzonego w Anglii i osiadłego w Norwegii pioniera ruchu zielonoświątkowego w Europie. Zrealizowano go poprzez ujętą w czterech rozdziałach prezentację jego biografii oraz – również opracowany w czterech rozdziałach – wykład jego przekonań religijnych, ze szczególnym uwzględnieniem poglądów natury dogmatycznej.

Wywodzący się ze środowiska metodystycznego T.B. Barratt stał się na początku XX wieku wczesnym świadkiem zaistnienia ruchu zielonoświątkowego w USA. Znalazł się pod jego wpływem aż po otwarcie się na główne doznania krzewione w ramach tego zjawiska religijnego: chrzest w Duchu Świętym oraz związane z nim dary charyzmatyczne, na czele z darem glosolalii. Chrzest w Duchu był dla niego obfitym obdarowaniem w moc Bożą, przemieniającym życie i dającym nową energię do pełnej poświęcenia służby Panu. Glosolalię uznawał za daną przez Boga formę ekspresji duchowej, opartej na mowie, która w sposób zrozumiały lub niezrozumiały świadczyła o obecności Boga względem innych chrześcijan, niechrześcijan i osób niewierzących. Akcentował także doniosłość tzw. daru prorocstwa oraz, w mniejszym stopniu, daru uzdrawiania. Wszystkie te dobrodziejstwa otrzymane za sprawą kontaktu z pierwszymi zielonoświątkowcami uznał za tak fundamentalne dla swojego życia chrześcijańskiego, że postanowił oddać się głoszeniu nowego typu pobożności, który jednak w jego mniemaniu był przywróceniem doświadczenia Kościoła pierwszych wieków oraz niemałej liczby wspólnot chrześcijańskich w późniejszych dziejach chrystianizmu.

Po doznaniu doświadczenia pentekostalnego początkowo Barratt działał w środowisku metodystycznym. Gdy jednak natrafił tam zasadnicze przeszkody w realizacji swego posłannictwa, z wielką energią włączył się w rozwijającą się działalność ośrodków pentekostalizmu w Norwegii. Założył na terenie dzisiejszego Oslo zbór, ale aktywnie działał także na terenie całego kraju i poza jego granicami. Szybko stał się krzewicielem doświadczenia zielonoświątkowego w całej Skandynawii i innych krajach europejskich. Jego międzynarodowe oddziaływanie misyjne, osobiste i za pośrednictwem publikacji, przybrało taki zasięg, że został uznany za pierwszorzędną postać pentekostalizmu europejskiego.

Wyrazem docenienia jego roli przez własne środowisko konfesyjne, było przyznanie mu w 1939 r. w Sztokholmie godności prezydenta Europejskiej Federacji Zielonoświątkowej.

Przeprowadzone badania potwierdziły zawartą w tytule rozprawy tezę, iż Barratt był pionierem europejskiego ruchu pentekostalnego. Taką rolę odegrał nie tylko poprzez inicjowanie lokalnych wspólnot zielonoświątkowców, udział w tworzeniu ponadlokalnych struktur wyznaniowych, wkład w rozstrzyganie sporów i dylematów, jakie były udziałem rodzącego się środowiska konfesyjnego. Był pionierem także ze względu na definiowanie na użytek zielonoświątkowców europejskich podstawowych kategorii dogmatycznych decydujących o specyfice tego ruchu religijnego. Jego wypowiedzi o drodze zbawienia, o istocie i znaczeniu chrztu w Duchu Świętym, o nadnaturalnych darach Ducha, były weryfikowane przez niego osobiście na gruncie praktyki kościelnej. Barratt jako jeden z pierwszych teologów pentekostalnych miał okazję wyklądać ośrodkowe prawdy wiary powstającego nowego ruchu religijnego i aktywnie, w dużym stopniu w formie drukowanej, odpowiadać na zarzuty i wątpliwości, z jakimi się spotykały w życiu kościelnym i międzywyznaniowym. Można stwierdzić, że dla wczesnego pentekostalizmu europejskiego było bardzo korzystne, iż wśród jego pierwszych liderów znalazł się człowiek posiadający dobre przygotowanie teologiczne, elokwentny, pracowity, komunikatywnie i z łatwością piszący w szeroko rozpowszechnionym języku angielskim, a przede wszystkim pragnący na bieżąco reagować na powstające problemy natury teologicznej, kościelnej i międzywyznaniowej.

Jako przywódca chrześcijański Barratt mimo początkowego konfliktowania się w środowisku metodystycznym, był człowiekiem budującym zgodę w kręgu pentekostalnym, rozwiązującym spory przy odwołaniu się do treści biblijnych. Jednocześnie zdecydowanie trwał przy tym, co uznawał za niezbędne elementy chrześcijaństwa przypomniane przez ruch zielonoświątkowy. Trudno uznać go za ekumenistę, tym bardziej że działał w czasach, gdy ekumenizm był pojęciem nowym. Prowadzona przez niego aktywność religijna w dużym stopniu polegająca na pozyskiwaniu wiernych z wcześniej ukształtowanych Kościołów budziła opór przedstawicieli tych wspólnot. Jednak ocena osobowości i dorobku Barratta dokonana przez przedstawicieli innych wyznań nie mogła być dlań druzgocąca, skoro na jego pogrzebie w 1940 r. przemawiał przedstawiciel państwowego Kościoła Norwegii oraz

reprezentant Kościoła Metodystycznego, z którym Barratt jako zwolennik nowej pobożności się rozstał.

Z przeprowadzonych poszukiwań badawczych wynika, że norweski pionier pentekostalny był człowiekiem wielu talentów. By nie czynić z rozprawy dzieła hagiograficznego, autor opracowania zastanawiał się, jakie wady obciążały charakter Thomasa B. Barratta. Wydaje się, że poza gorliwością, stanowczością i uporem, które przez jego krytyków mogły być odbierane jako przejaw fanatyzmu, do jego słabości można by zaliczyć niewystarczającą troskę o rodzinę. Szeroka aktywność jako pastora, pisarza i misjonarza nie pozwalała mu w zadawalający sposób zajmować się osobami najbliższymi, co nawet wytknęła mu córka w wystąpieniu podczas uroczystości pogrzebowych.

Analiza publikacji Barratta wykazała, że w swych tekstach zajął się on niemal całym spektrum zagadnień dogmatycznych. Wątki te podejmował nie w celach naukowych, np. by przygotować podręcznik teologii systematycznej, ale ze względu na powstanie w praktyce wspólnot zielonoświątkowych pytań o to, jak należy wierzyć w kontekście istotnych w pentekostalizmie doświadczeń duchowych. W niniejszej rozprawie poglądy norweskiego pastora zostały zrekonstruowane w ramach schematu dość powszechnie przyjętego w dogmatyce chrześcijańskiej, w tym zwłaszcza w dogmatykach ewangelikalnych: poczynając od nauki o Bogu i o autorytecie w sprawach wiary, przez kwestie soteriologiczne, eklezjologiczne, sakramentologiczne, przez specyfiki wyznaniowe pentekostalizmu (chrzest w Duchu i charyzmaty) po eschatologię. W publikacjach Barratta znaleziono tyle materiału z zakresu doktryny chrześcijańskiej, że możliwe było zbudowanie dość szerokiego wywodu we wszystkich tych kwestiach.

Formułując wypowiedzi na temat prawd wiary Barratt chciał być wyrazicielem treści biblijnych. Przedstawiał je na sposób przyjęty w teologii ewangelikalnej, która jest odmianą teologii protestanckiej. Akcentuje sprawę osobistego, świadomego duchowego przełomu (nawrócenia) i wzywa do aktywnego głoszenia Ewangelii o życiu wiecznym przez wiarę w Jezusa Chrystusa. Norweski lider zielonoświątkowy powtarzał większość tez ewangelikalizmu (w wersji wesleyańskiej) – pod tym względem jego refleksja nie jest oryginalna i nowatorska. *Novum* stanowią natomiast kwestie związane ze specyfiką pentekostalizmu: nauka o chrzcie w Duchu Świętym i o charyzmatach, zwłaszcza prorocтва,

głosolalii i uzdrawiania. W tym zakresie Barratt powinien być uznany za nauczyciela oryginalnego i prekursorskiego, choć nie można wykluczyć, że korzystał z dorobku zielonoświątkowych poprzedników, głównie pochodzących z USA. Jest reprezentantem chrześcijaństwa konserwatywnego, pietystycznego, przywiązanego do historycznych prawd wiary.

Jak zaznaczono, w studium niniejszym świadomie ograniczono się do badania wątków właściwych dogmatyce chrześcijańskiej. Spuścizna Barratta obejmuje jednak na tyle dużą ilość materiałów, że można w oparciu o nią prowadzić analizy z innych zakresów teologii. W toku prac nad rozprawą natrafiono na teksty, na podstawie których można opracować merytorycznie doniosłe wywody z zakresu teologii praktycznej. Możliwe i pożądane byłyby pogłębione studia na temat kaznodziejstwa Barratta oraz realizowanego przezeń modelu misji. Pisma norweskiego duchownego zawierają również liczne treści z zakresu etyki. Na ich podstawie można zrekonstruować jego wieloaspektową wizję etyczną, w tym m.in. dotyczącą małżeństwa, rodziny i seksualności.

Wniknięcie w życiorys i spuściznę pisarską Thomasa Ball Barratta pozwala poznać nietuzinkową postać chrystianizmu europejskiego XX wieku. Jego dokonania znacząco przyczyniły się do zaistnienia i umocnienia pentekostalizmu na naszym kontynencie, ruchu bez którego trudno sobie wyobrazić chrześcijaństwo współczesne. 3 miliony zielonoświątkowców żyjących w dzisiejszej Europie (nie licząc pokaźnej liczby charyzmatyków innych wyznań) powinny na trwałe zachować go w pamięci, gdyż temu wytrwałemu i energicznemu duchownemu w niemałym stopniu zawdzięczają możliwość realizacji powołania chrześcijańskiego.

Richard Allen

Summary

In writing this paper, the author's aim was to present the life and religious and theological thought of Pastor Thomas Ball Barratt; pioneer of the Pentecostal Movement in Europe, born in England and settled in Norway. This has been achieved through a presentation of his biography in four chapters as well as a presentation of his religious convictions (also in four chapters) with a particular emphasis on his views regarding dogma.

T. B. Barratt who grew up in the Methodist tradition became an early witness at the beginning of the 20th century to the creation of the Pentecostal Movement in the USA. He was influenced by this move and became open to the main experiences propagated by this religious phenomenon, namely baptism in the Holy Spirit and the charismatic gifts associated with it, the chief of which was the gift of tongues. For him, baptism in the Holy Spirit was an abundant, life-changing in-filling of the power of God which gave him new energy in his service for the Lord. He considered tongues a form of spiritual expression in speech given by God, which, either comprehensible or incomprehensible, testified to the presence of God before other Christians, non-Christians and unbelievers. He emphasised the importance of the gift of prophecy and, to a lesser extent, the gift of healing. He viewed all of these benefactions received thanks to contact with the first Pentecostals as so fundamental to his Christian life that he decided to focus his preaching on a new type of godliness, which, in his opinion, was a return to the experiences of the first century Church and of a significant number of Christian fellowships in the following eras of Christianity.

Barratt continued to serve in Methodist community after his Pentecostal experience. It did not take long, however, before he began to encounter significant obstacles to his mission, and so, with great enthusiasm, he joined the developing activities of the Pentecostal centres in Norway. He founded a church in what is presently the city of Oslo but was also actively involved in ministry all around the country and beyond its borders. He soon became a propagator of the Pentecostal experience in the whole of Scandinavia and in other European countries. His international missional influence, both in person and thanks to publications written by him drew such attention that he was considered a leading figure of European Pentecostalism. As an expression of regard and appreciation by the denominational community for his role, he was granted the honour of becoming President of the European Pentecostal Federation in 1939.

The research carried out has proven the thesis stated in the title that Barratt was a pioneer of the European Pentecostal Movement. He carried out this pioneering work not only through founding local Pentecostal churches, participating in regional denominational structures, contributing to the solving of conflicts and dilemmas which were all part of the birthing confessional community. He was also a pioneer in terms of the definition of fundamental categories of dogma characteristic to this specific religious movement. His statements regarding the way of salvation, the existence and significance of baptism in the Holy Spirit,

supernatural gifts of the Spirit were personally verified by him based on church practice. Barratt, as one of the first Pentecostal theologians, had the opportunity to lecture on the denomination's confessions of faith and actively, often in printed form, respond to accusations and doubts levelled in church and inter-denominational life. It may be claimed that it was of great benefit to early European Pentecostalism that one of the first leaders was a man who was theologically well trained, eloquent, hard-working, communicative and who wrote well and easily in the widely spoken language of English, and above all, who was able to keep abreast of the problems which arose, whether of a theological, church or inter-denominational nature.

As a Christian leader, Barratt, despite his initial conflict with the Methodist community, was a man who fostered accord within Pentecostal circles and solved conflicts by referring to the Bible, all the while abiding by the elements of Christianity promoted by the Pentecostal movement which he considered indispensable. His religious activity, which, to a great extent, was made up of bringing in the faithful from other churches which had been formed and founded earlier, was met with resistance from those communities. Nevertheless, his personality and output cannot have been judged as shattering by the same, as at his funeral in 1940, speeches were given by a representative of the State Church of Norway and a representative of the Methodist Church from whom Barratt had separated in favour of a new godliness.

The research shows that the Norwegian Pentecostal pioneer was a man of many talents. In order to ensure that the paper did not become a hagiography, the author thereof gave consideration as to the faults and weaknesses of Thomas B. Barratt's character. It seems that apart from zeal, resoluteness and stubbornness, which may be considered by his critics as signs of fanaticism, a lack of care for his family may be added to the list. His wide-ranging activities as a pastor, writer and missionary did not allow him to care for those closest to him in a satisfactory manner, something which even his daughter pointed out at his funeral.

Analysis of Barratt's publications shows that he dealt with almost the whole spectrum of dogmatic issues. He did not take up these topics for academic reasons, i.e. prepare a theology handbook, but rather to respond to questions of how to believe in the context of the spiritual experiences which were key in Pentecostalism. This paper reconstructs the Norwegian pastor's views in the light of the widely accepted scheme in Christian dogma, in particular, Evangelical dogma, beginning with the teaching about God and authority in questions of faith, and continuing with questions of a soteriological, ecclesiastical and sacramental nature as well as the specifics of Pentecostalism (baptism in the Holy Spirit and the gifts of the Spirit) and concluding with eschatology. Sufficient material was found regarding Christian doctrine that it was possible to build wide conclusions in all of these areas.

In formulating his statements regarding truths of the faith, Barratt was keen to present Biblical content. He presented it in a way accepted in Evangelical theology, being an off

shoot of Protestant theology. He accentuates the personal, conscious and spiritual breakthrough (conversion) and calls for an active preaching of the Gospel of eternal life by faith in Jesus Christ. The Norwegian Pentecostal leader repeated the majority of Evangelical theses, (in the Wesleyan version) - in this respect his reflections were not original and cutting edge. On the other hand, what was a 'novum' were the issues related to Pentecostalism in particular: teaching on baptism in the Holy Spirit and the gifts of the Spirit, especially prophecy, tongues and healing. In this regard, Barratt may be recognised as an original and forerunning teacher, though it cannot be excluded that he made use of the works of his predecessors who came mainly from the USA. He is a representative of conservative, pious Christianity which is based on historical truths of the faith.

As has been stated previously, this paper is consciously restricted to research of the actual tenets of Christian dogma. Barratt's legacy, however, includes such a wealth of materials that one could do an analysis of other areas of theology. In the process of work on the paper, the author came across texts, on the basis of which one could write a seminal study on practical theology. An in depth and desirable study would be on Barratt's sermons and his model of mission. The writings of the Norwegian clergyman contain much on the topic of ethics. Based on these writings, it is possible to reconstruct his wide-ranging ethical vision, which include his vision of marriage, the family and sexuality.

Study of the life and literary legacy of Thomas Ball Barratt allows the reader to meet an extraordinary figure of 20th Century European Christianity. His works significantly contributed to the rise and strengthening of Pentecostalism in our continent, a movement without which it is impossible to imagine contemporary Christianity. The three million Pentecostals living in present day Europe (not to mention the considerable number of Charismatics of other denominations) should keep his memory alive, for it is to this persistent and energetic clergyman that they owe the opportunity to carry out their Christian calling.

